

doorlopende vakinhouden voor mto

16

**SCHRIJVEN:
VAN DICHTBIJ NAAR VERAF**

Addie Gerritsen is docente Nederlands en Kantoorpraktijk op een school voor lhno en ihno in Den Haag. Zeven jaar geleden begon ze, met collega's, met Gericht Schrijven voor de meisjes op school.

Het project leverde niet direct betere schrijfprodukten op. In de speurtocht om de oorzaken hiervan te achterhalen stuitte zij op de voorgeschiedenis van de leerlingen met schrijven op de basisschool. Nu sluit in de eerste klas het schrijfonderwijs daarop meer aan (of juist niet!). In de tweede klas probeert ze nu de overstap naar het schrijven 'veraf' te maken via een serie lessen.

Werken in een lbo-school

Wim van der Geest schrijft in zijn artikel in dit nummer dat BO en LBO nog het meeste op elkaar lijken, omdat deze beide schoolsoorten te maken hebben met heterogene groepen. Ik werk nu zo'n vijftien jaar in dat lbo en ik kan bevestigen: de groepen zijn zeer heterogeen. Maar er is toch wel een groot verschil met het basisonderwijs. Daar zitten de meisjes en jongens die 'meer' kunnen (daar worden dan meestal cognitieve vaardigheden mee bedoeld) er nog bij; na de basisschool komen zij terecht op andere schooltypen. Het zijn die kinderen, die een grote rol spelen bij het sociale leren, zij kunnen helpen en daardoor stimuleren en motiveren. Een onderwijsgevende die dat inziet en waardeert, kan daar zelf ook veel plezier van hebben. Zij helpen de kar trekken en minder gemotiveerde leerlingen zitten ook in die kar en gaan mee.

Bij het lbo is het zo, dat er veel minder mensen overblijven, die die kar kunnen en willen trekken. Voor de leerkracht soms een bezwaar, maar dikwijls een uitdaging: hoe krijg ik die kar op gang en wie kan ik zo ver krijgen dat-ie meetrekt? In onderwijskundige termen wil dat zeggen: welke middelen en wegen gebruik ik om het doel te bereiken, dus welke pedagogische en didactische werkvormen wil of moet ik hanteren om ieder op haar of zijn niveau aan te spreken. Het zal duidelijk zijn, dat dit een gedurig zoeken, uitproberen en bijstellen betekent. En tegelijkertijd neemt de onvrede met de traditionele werkvormen en de altijd gebruikte methode toe, omdat je daar niet mee uit de voeten kunt. Er zijn natuurlijk veel meer niveaus in een klas dan de drie (a, b en c), waarop geëxamineerd wordt en die nu ook in de leerboeken zijn terug te vinden.

Gericht Schrijven, een project dat zich aandiente

Het was voor ons echt een lot uit de loterij, toen we de kans kregen deel te nemen in het project *Gericht Schrijven*¹, dat ongeveer zeven jaar geleden startte in mavo en lbo. Onze motivering om in te schrijven was mooi geformuleerd: onvrede met de bestaande manier van opstellen schrijven. Maar eigenlijk schreven leerlingen helemaal geen opstellen, ze schreven eigenlijk nooit. We dachten dat leerlingen van het lbo dat niet konden en we beperkten ons tot het laten overschrijven van lesjes van het bord of uit het boek, het laten invullen van voorzetsels en werkwoordsvormen. En als we daar onderuit konden, dan deden we het, want de meeste leerlingen maakten daarin veel fouten. En van lieverlee deed je veel meer mondeling dan schriftelijk en je zei, als docenten, tegen elkaar: 'Wat schrijven die leerlingen later nou, ze solliciteren zelfs per telefoon, ze hebben dat helemaal niet nodig.'

We hadden wel door, dat we onszelf en de leerlingen daarmee voor de gek hielden en toen *Gericht Schrijven* zich aandiente, grepen we die kans met beide handen aan.

In *Moer* hebben al verscheidene keren artikelen gestaan over *Gericht Schrijven* en ik veronderstel de werkwijze bekend: verwerven, verwerken en verstrekken van informatie. Verstrekken betekent een schrijfprodukt leveren dat publiek- en doelgericht is en dat de neerslag moet zijn van vooraf verzamelde informatie en eigen ervaringen.

Het deelnemen aan zo'n project leek erg spannend en dat was het ook. We hebben er met hart en ziel aan gewerkt: veel aardige lessenseries rondom onderwerpen gemaakt, veel gediscussieerd over wat onze leerlingen wel en niet zouden kunnen, wat je moet doen met teksten, hoe je gericht kunt verzamelen, hoe een documentatiemap er moet uitzien, hoe eigen ervaringen en meningen van leerlingen bespreekbaar gemaakt kunnen worden, welke vaardigheden moeten worden geoefend en vooral: wat realistische schrijfsituaties zijn.

Iedereen, die G.S. doet of thematisch taalonderwijs, kent dit probleem en ieder team vindt daar eigen oplossingen voor. Zo ook wij en elk jaar veranderden we weer van alles en brachten uitbreidingen en verbeteringen aan.

Leerlingen schreven niet in hun eigen taal

Maar helaas, de schrijfprodukten waren niet zo goed als we hoopten, en soms zelfs echt slecht. Natuurlijk was het commentaar van sommigen, dat nu gebleken was, dat leerlingen uit het lbo niet konden schrijven. Zelfs de studenten, die ik dit jaar begeleidde, kwamen met dit vooroordeel aan, want dat hadden ze op andere scholen gezien: alles moest op het bord worden voorgescreven, want anders konden ze geen woord schrijven!

Voorlopig wilden wij dat nog niet geloven; de leerlingen hadden sinds het moment waarop we besloten 'anders' les te gaan geven, al zoveel geleerd. Dit zou best in orde komen. Maar ondanks al ons gesleutel werd dat niet zichtbaar beter: leerlingen bleven overschrijven uit de map en waren niet in staat in zo'n schrijfsel hun *eigen* taal te gebruiken.

Ditzelfde probleem deed zich voor op scholen, waar we in het project mee samenwerkten en natuurlijk gingen we op zoek naar de oorzaak.

Een van de ontdekkingen was, dat erg weinig leerlingen in staat waren de gevonden informatie te verwerken, met andere woorden de leerlingen konden zich de relevante dingen uit de informatie niet eigen maken.

Ook in het project *Gericht Schrijven* is daar aandacht aan besteed en sommige schoolteams hielden zich speciaal bezig met het maken van lessenseries, waarin verwerken centraal staat. Recentelijk hebben Jan Lips, Betske Tans en Willem Spee daar in *Moer*² ook over geschreven.

Schrijven vanuit jezelf: een logboek bijhouden

Vorig jaar kreeg ik op verzoek een eerste klas voor Nederlands. Dat was de laatste jaren niet meer gebeurd, omdat ik in het kader van G.S. aldoor derde en vierde klassen had. Maar de resultaten — en dan bedoel ik in dit verband de schrijfprodukten op het examen — vielen mij altijd tegen. Ik dacht dat mijn benadering misschien niet aansloot aan die van de docent die hen in klas 1 en 2 had gehad. Ik wilde wel eens nagaan of het proces anders zou verlopen wanneer ik een klas vier achtereenvolgende jaren les gaf. Daarover kan ik nu uiteraard nog niet oordelen, maar ik heb al wel veel geleerd, onder meer dat die eersteklascertjes wel kunnen schrijven in

hun logboek.

Vanaf het begin van het werken aan projecten in het kader van G.S. hielden de leerlingen in opdracht van ons een logboek bij. In eerste instantie was dat een notitie van wat je in een bepaalde les hebt gedaan, wat je had geleerd. Ze mochten er ook bij schrijven of ze de les leuk hadden gevonden of niet.

Al gauw bleek dat sommige leerlingen daar hele verhalen van maakten en veel meer opschreven dan strikt genomen volgens de opdracht moest. Ze bleken het leuk te vinden, want ze kregen voor dat logboek geen cijfer en het hinderde niet hoe je het opschreef. Uit de incidentele gesprekken die ik daarover met de leerlingen had, kreeg ik het gevoel dat het schrijven in het logboek veel overeenkwam met de manier waarop ze op sommige basisscholen werken. Daar schreven ze ook over bepaalde onderwerpjes en over wat ze hadden geleerd, maar ze konden ook hun gevoelens (en hun fantasie) er in kwijt.

Twee soorten schrijven op de basisschool

Kortgeleden heb ik de kinderen in twee tweede klassen nog eens expliciet gevraagd naar hun schrijfervaringen op de basisschool. Uit de stukjes die ze voor mij daarover schreven, werden mij een paar dingen nog eens extra duidelijk.

De leerlingen komen, grofweg, van twee verschillende typen basisschool.

Op de ene school kunnen ze werkelijk vrij schrijven, hoewel soms een onderwerp is gegeven.

Jacqueline schrijft daarover:

Opstellen: vaste onderwerpen o.a. Mijn droom, Wat heb je in de vakantie gedaan, Fantasiebeest. Nu hebben we ook vaste onderwerpen, maar hier kan je ook je fantasie gebruiken en hier besteden we er meer lessen aan. We kregen ook altijd een cijfer voor het werk zelf en voor het schrijven. In de derde klas had ik voor schrijven een vier. Op de lagere school was het eigenlijk niet anders dan hier. Hier is het alleen uitgebreider.

Ik hoop maar, dat ze nog zal ontdekken, dat het hier wel anders is, want ik zou het niet in mijn hoofd halen een kind dat zo goed kan formuleren een vier te geven, al is het dan voor netheid.

Nog wat citaten:

Desiree:

De meester schreef drie onderwerpen op het bord en daar mocht je uit kiezen en toen gingen we in

drie groepen en gingen er over praten. Daarna pas schrijven.

Paula:

... dan ging de meester een verhaaltje vertellen en midden in dat verhaaltje stopte de meester en dan mochten wij het op onze eigen manier afmaken.

Monique relativeert:

De meeste verhalen gingen over Waalen Wijn en Don Quichot.

Cora:

Je mocht verhaaltjes schrijven in een schrift en als je dat klaar had, moest je het voordragen voor de klas.

Micha:

Op de lagere school hadden we opstellen, die waren soms vrij of uit een verhaal die je moest afmaken of uit de bak met opdrachten.

Diana:

Je mocht zelf iets verzinnen, omdat de meester lief was.

Op het andere type school werkten ze alleen uit een boek, kregen ze soms driemaal in de week een dictee en moesten ze ontleden. Merkwaardig genoeg vonden ze het allemaal 'best leuk', alleen het ontleden was moeilijk, hoewel er leerlingen bij zijn, die schrijven, dat ze dat ontleden graag willen leren.

Schrijven zonder schoolboek

Voor ons, die ons het hoofd breken over hoe je het meest zinvol met taal bezig kan zijn, geeft dat wel te denken. Want hoe kun je nu 'goed' aansluiten bij die lagere school, als jij de dingen die ze daar doen niet zinvol vindt of, wat genuanceerder, die je geen prioriteit wil geven. Er zijn meisjes die daar zelfs onzeker van worden. Ze hebben altijd aan de leiband gelopen van het boek en nu moeten ze zelf iets bedenken. Ze moeten soms zelfs bedenken waar ze het over willen hebben. Sommigen schrijven het ook onomwonden: een boek is gemakkelijker.

Toen ik in de al eerder genoemde eerste klas vertelde, dat wij 'zonder boek' zouden werken, klapte een van de nieuwelingen haar map dicht en zei: 'Zo, dan hebben we dus geen Nederlands.' Nu ze intussen tweede klas zijn, kan ik nog tussen de regels lezen, dat ze het op de lagere school leuker (gemakkelijker?) vonden. Eén schrijft tachtisch:

Dat wat we op de lagere school deden vond ik iets leuker dan hier. We kregen taalboekjes ...

Verderop schrijft ze dat ze de gemaakte lesjes bij de meester moest inleveren en als het goed was kreeg ze 'een krul, een cijfer en een plaatje'. Een ander schreef, dat ze zelf de plaatjes mochten uitzoeken en daarom schreef ze met plezier.

Ik schijn die leerlingen nogal wat te onthouden en het is best leuk om te zien, dat ze toch wel schrijven, nu. Er zijn andere zekerheden gekomen in de plaats van de krul en het plaatje, bijvoorbeeld serieus genomen worden in alles wat je schrijft, ook al is het niet foutloos; of zien, dat je wel kunt schrijven.

Deze 'voorgeschiedenis' van de leerlingen, van welke type school ze ook kwamen, was dus niet ideaal te noemen om bij ons zakelijke teksten, als gevolg van de G.S.-opdrachten, te schrijven. Bij sommige teksten kwamen gevoelens al helemaal niet aan de orde. Daar komt nog bij, dat wij met een begonnen regeltjes aan te leren: een brief moet je zo en zo indelen; wanneer is iets een verslag, enzovoort. De kinderen vonden dat vervelend.

Heel pretentius hadden wij in ons concept-leerplan staan, dat de leerlingen het werken met taal leuk moesten vinden. Hier sloegen we de plank dus mis, want wij, als docenten, hadden geen idee van wat leerlingen leuk vonden.

Het gevolg was dat het schrijven in het logboek voor onze school steeds belangrijker werd. Het kreeg er in de loop der jaren een aantal andere functies bij: naast verslaglegging werd het ook reflecteren op wat je doet ...

We stellen vragen als:

— wat heeft deze tekst, dit boek met jou te maken; heb je er wat aan; vind je het zinvol/leuk; wat heb je ervan geleerd?

— waarom vond je er niets aan: lag dat aan jezelf, aan de groep of aan de docent; hoe zou je het anders willen?

— wat vond je moeilijk; hoe heb je dat opgelost en wat snap je nu nog niet?

Soms geeft de beantwoording van deze vragen aanleiding tot terugschrijven in het logboek en dan kan er een 'gesprek' ontstaan.

Vaak gebruiken ze het logboek om te brainstormen of om te ordenen. Bijvoorbeeld ze schrijven eerst op wat ze van een bepaald onderwerp al weten of hoe ze er over denken en daarna lezen ze op wat ze geschreven hebben, om de beurt. We inventariseren als het ware wat er in de groep

aanwezig is aan kennis over het onderwerp. Daarmee ordenen leerlingen tegelijkertijd hun eigen lijstjes met woorden, hun kennis.

Na zo'n ronde hebben sommige kinderen hun eigen opmerkingen al aangevuld of doorgestreept en ze kunnen heel goed beoordelen wie het 'goed' heeft of van wie het 't meest relevant is.

'Betrouwbare lezer'

Voorwaarde voor zo'n inventarisatieronde, waarin leerlingen ook elkaar beoordelen, en voor deze manier van mogen schrijven in je logboek (je mag per slot je docent ook bekritisieren!) is een basis van vertrouwen. De leerlingen moeten weten, dat de docent zich altijd als een betrouwbare lezer opstelt. Dat zij je niet aanvalt op dingen die je in je logboek hebt geschreven. Op z'n hoogst kan de docent wel eens een informatieve vraag stellen of een suggestie doen. Dat proberen we ook zoveel mogelijk, want net als Rein ten Have³ willen we ook via het logboek met de leerlingen communiceren. Dat geeft hen de kans hun gedachten onder woorden te brengen en zich er rekenschap van te geven. Wat je hebt opgeschreven, kan je nalezen; wat je gezegd hebt, is verdwenen ...

De docent is ook een betrouwbare lezer als zij of hij niet direct de rode ballpoint hanteert om spelfouten te verbeteren of aan te strepen. Het rood is eigenlijk taboe.

Veel leerlingen associëren die rode strepen met de lagere school. Ze zijn niet voor niets bij het lbo terecht gekomen ...

Sommige lagere scholen kunnen nog best wat positiever met hun leerlingen omgaan. Tijdens de introductiedagen, die wij met onze eerstejaars houden, spelen we daar op in. Leerlingen kijken terug naar de vorige school en schrijven hun verwachtingen ten aanzien van de nieuwe school op. Een van de punten is: hoe is je op de lagere school verteld, dat je naar de huishoudschool ging?

Een meisje antwoordde: 'Onze meester deed dat heel leuk. Hij zei na de test: Astrid, jij bent geslaagd voor de Huishoudschool.'

Maar niet op alle scholen gaat het zo. Je hoeft het basisonderwijs niet in alle opzichten te idealiseren.

Dit voorbeeld laat ook zien, dat er meteen de eerste dagen al wordt geschreven. Leerlingen moeten dat schrijven gewoon gaan vinden: er moet een schrijfhouding ontstaan. En in vergelijking met

zeven jaar geleden is daarin op onze school al heel wat verbeterd.

De al eerder genoemde studenten hadden tijdens de laatste bespreking hun vooroordeel ook laten vallen. Dat is toch mooi!

Niet alle leerlingen zijn even enthousiast. Een vierdeklasser verzuchtte laatst: 'Ze zijn hier met de pen geboren!'

Schrijven: van dichtbij naar veraf

In het voorgaande heb ik proberen aan te tonen, dat leerlingen kunnen schrijven, als ze mogen schrijven zoals ze willen en als ze serieus worden

genomen. Enkele voorbeelden geef ik hierbij. Het is logisch dat dit hun welbevinden, hun zelfstandigheid en hun weerbaarheid bevordert. Maar leerlingen zakelijke teksten leren schrijven, bijvoorbeeld brieven, is ook een manier van weerbaar maken. En tot nu toe heb ik het altijd moeilijk gevonden die overstap te maken. Dit cursusjaar heb ik het in mijn tweede klas op de volgende manier gedaan:

Rondom 1 maart namen de Europarlementariërs het besluit tot een importstop voor zeehondenbont in het komende najaar. De meeste leerlingen hadden er wel iets van gezien op het Journaal. De

Uit het logboek van Paula

15-3-83

Kwamen die stomen studenten waarom stommenstudenten omdat ik ze niet zo leuk les vind geven en ze hebben een beetje kapsones.

DE LES.

we kregen van Liesbeth. Dat meisje met die lange haren.

We kregen 2 stencils over de zeehonden dat was uit de club. Toen we het gelezen hadden gingen we een soort kleine waarheid spelen wij Daniëlla en Karin, Viola en ik waren leden van Green-Peach. En Rieky, Cora, Monique, Marijke waren leden van de Canadese -regering. Ende rest van de klas waren journalisten. We kregen een briefje waar op stond wat het inhield dat ik niet zo leuk vond. We moesten bijv. handtekkeringen aanbieden. Verder in de les moesten we een klein verhaaltje schrijven over dat stukje van de stencils en dat moest je naar het club blad 'CLUB' sturen.

Ik vond het een leuke les omdat we de hele tijd zaten te lachen.

We zijn wel erg stom want we zouden het uit praten met de studenten.

23 maart 83

We moesten je actiegroep oplezen aan de juf. Samen met Daniela, Karin en ik hadden anti.vivi-sectie. Ik ben het met die actiegroep eens, omdat de mensen zo vreed kunnen zijn met dieren bijv. konijnen met make up.

Daarna mochten we aan onze collage werken. Het is bijna af.

29 maart 83

Vandaag moesten we allerlei dingen afmaken.

bijv. brief — had ik donderdag al af

collage — moest alleen Karin afmaken, ik af

rode boekjes — daar zou ik mee beginnen

ik zou het hebben over klompen dat had ik af dus mocht ik als de juf het nagekeken had er een schrijfofdracht over maken dat ik misschien na de Paasvakantie verder heb ik daar alleen aangewerkt.

Toen was de les afgelopen.

(Zelf getikt)

Uit het logboek van Karin

Dinsdag 29 maart

Vandaag heb ik de colage van mijn groep alleen afgemaakt, want ik moest alleen de boot nog doen. Toen het af was, heb ik met Paula die colage in de gang beneden opgeplakt. Daarna mocht ik verder gaan met het rode schrift, of een boek lezen. Ik heb een boek gelezen want ik had niks bij me voor het rode schrift. Ik heb het boek Anne Frank uit de bibliotheek gehaald, want dat was het enige wat nog een beetje leuk was. Ik vond deze les saai.

Donderdag 14 april

We begonnen vandaag met lezen en daarna vroeg de juf aan een paar meisjes die gisteren hadden gezegd dat ze een sprookjesboek zouden meenemen, of ze die bij zich hadden, maar iedereen was het vergeten behalve Viola die had wel twee sprookjesboeken meegenomen.

De juf zelf had ook een paar verhaaltjes. We hebben er een paar voorgelezen. Om een uur of 9 zijn we naar het postkantoor geweest om die voldertjes van die aktie groepen te betalen. De school betaalde. Voor mij koste het bijelkaar 6,50. We moesten eerst de girokaart invullen en we kregen ook een kaartje, dat je van de girokaart af moest scheuren terug. Dat zie je hierboven. Toen we klaar waren op het postkantoor was de les nog niet helemaal afgelopen, maar we waren dicht bij de Kaj Munk, dus mochten we alvast naar de gym

(Zelf getikt)

reactie daarop van Greenpeace sprak hen ook erg aan, vooral vanwege de beelden van het doodknuppelen van die jonge dieren. Je kunt rustig zeggen, dat zij bij die zeehondenmoord emotioneel betrokken zijn. Dat was een goede aanleiding om daar knipsels over te laten verzamelen. Een van de meisjes bracht krantjes mee van Greenpeace en toen ontdekten ze, dat Greenpeace veel meer deed dan zeehondjes redden. Vooral de strijd tegen radio-actief afval had de belangstelling.

In diezelfde week kwam er een katern in de bus van een Leespraatboek, waarin opgenomen een verhaal over met radioactiviteit besmette geleerden. Alles bij elkaar stof om wel twee lessen over te praten.

Daarna gaf ik opdracht in het logboek te schrijven wat hen nu het meest had getroffen. Daarna mochten ze in de groep een collage of een grote tekening maken over wat de groep het belangrijkste uit de hele informatie vond.

Twee van de vier groepen kozen voor de zeehondjes. Een groep plakte met allemaal letters: Raido (!) actief afval in zee is slecht voor mens en dier. En de vierde groep plakte van gekleurde

papier de regenboog met daarboven in grote groene (green) letters: GREENPEAZE. Ze vroegen hoe de 'Z' van peace moest staan.

Een van de lessen werd door studenten gegeven en zij lieten een rollenspel spelen met als onderwerp: Greenpeace biedt de Canadese regering een petitie aan om de zeehondenmoord te stoppen. De klas werd in drieën verdeeld: delegatie Greenpeace, delegatie Canadese regering en de journalisten.

Ze speelden het niet serieus, want het eind was gegeven namelijk de Canadese regering stemde toe in het verzoek van Greenpeace. Maar in werkelijkheid was dat niet zo en dat wisten ze intussen. Het tegenovergestelde spelen was dus onzin! Wonderlijk dat de journalisten toch zo'n goed verslag konden maken (zie hierbij).

Na de collages en het rollenspel ging ik weer terug naar wat daarvoor in het logboek was geschreven. Sommige leerlingen hadden het over de actiegroep 'Greenpeace'. Daar pikte ik op in. 'Wat is nu een actiegroep?' Dat moest maar opgeschreven worden, vonden ze. Eerst zelf proberen (zie hierbij). Daarna werden alle 'definities' voor-

Uit het logboek van Carla: verslag van het rollenspel

Greenpeace

*Ik heb de interview van greenpeace gelezen en ik vond het een goed verhaal (uit de maand maart) Lilan en Rina stelde goede vragen die ik ook goed begreep.
En ik ben er ook tegen de zeehonden dood te knuppelen. Dag club afz. Carla*

We kregen een stencil en moest kiezen de canadeese regering en de leden van de greenpeace Bond. We moesten ons in groepjes delen. Greenpeace geeft handtekeningen aan de canadeese regering en de canadeese nemen ze in ontvangst.

Het is erg rumoerig.

De canadeese regering stelde een vraag Waarvoor zijn die handtekeningen?

Greenpeace zei dat is voor de zeehondenmoord te stoppen. Daar verdienen we veel mee zei de canadeese. De greenpeace zei in Nederland en België daar doen ze het ook niet meer.

Greenpeace: Waarom gaan jullie nou op jacht naar de zeehonden.

De canadeese is het nog niet met hun eens.

gelezen en de klas concludeerde, dat Jacqueline en Carla er het dichtste bij zaten. Sommigen noemden voorbeelden. En één noemde de ME een actiegroep. Het woord 'actie' was misleidend. Van sommige actiegroepen hadden ze nog nooit gehoord. In het documentatiecentrum hebben we toen materiaal gezocht en vooral adressen. Dat laatste was een suggestie van mij, want ik wilde

hen een brief laten schrijven. Toen ze genoeg hadden gegrastuind, gaf ik opdracht een actiegroep uit te zoeken, waarover ze iets meer wilden weten en daar moest dan een brief naar geschreven worden.

Dat vonden ze een rare opdracht. Wie stuurt nu een brief die je op school schrijft, echt weg?! 'Als-ie nou es niet goed is!'

Definities

- actiegroepen die actievoeren en iemand helpt
- een actiegroep is als ze tegen iets zijn. Als ze voor iets opkomen bijv. zeehonden
- een actiegroep is: Als je iets om iemand helpt
- een actiegroep is een groep met een doel die niet door alle mensen gewaardeerd wordt b.v. een regel van de wet – geen jacht voor de hogere klassen Ook is een actie-groep die meestal tegen de wet is
- een actie-groep is meestal tegen de regering
- een actiegroep is: Een groep die ergens tegen is en daar wat probeert tegen te doen
- als ze het niet eens zijn met de regering b.v. zeehondenmoord gaan ze het met protesteren proberen het plan te veranderen
- een actiegroep dat zijn mensen die een groep vormen en die tegen een bepaald iets zijn
- ik denk dat een actiegroep een groep is die tegen alle mishandelingen en dode dieren zijn. Die dus ergens tegen zijn
- een actiegroep is denk ik een groep die tegen het doden van dieren is en tegen mishandeling van dieren is. Actiegroepen zijn groepen die ergens tegen is
- ik noem een actiegroep iets dat ergens tegen in gaat waar ze niet voor zijn. Deze mensen helpen dieren en andere mensen die in moeilijkheden zijn. zoals dieren mishandelen

Twee van de verzonden brieven

---

*Aan Nederlandse Vereniging tot bescherming van dieren
Laan Copes van Cattenburgh 73
Postbus 85980
2508 cr Den Haag*

Beste Ls.

Ik vind uw actie over de dierenbescherming ontzettend goed. Vooral wat u allemaal over hebben voor de dieren in de vrije natuur.

Graag zou ik wat meer te weten willen komen over: Hoe het komt dat er te veel honden en katten zijn. Hoe de werelddierendag is ontstaan en iets over dierenmishandeling.

Op school zijn we bezig met aktiegroepen. Zelf moest iedere leerling een aktiegroep kiezen, waar zij interesse in heeft. Ik heb dus interesse voor Nederlandse Vereniging tot Bescherming van dieren. Ik zit in de tweed klas. Ik hoop dat wat informatie kunt geven over deze aktie. Ik heb erg veel medelijden met wat er met de dieren gebeurt.

U bij voorbaat dankend,

Hoogachtend,

Riekie de Grijs

Den Haag 24 maart 1983

*Aan: P.S.V.G
Duinweg 23
25 85 JV Den Haag*

L.S.

De laatste tijd hoor je veel over drugs en een hoop mensen zijn er tegen zoals ik en mijn hele famili

Op School hebben wij het over drugs tenminsten verschillende groepjes zijn daar over bezig ik heb wel drugs genomen want ik ben er onwijs tegen

Ik zal wel wat matriaal willen hebben over uw actie want wij gaan er op school over werken alvast bedankt

Hoogachtend,

Sonja Hauser

Nadat ik had uitgelegd hoe een brief moest worden ingedeeld en waar je nog meer op moest letten en wat er in moest staan, gingen ze aan het

werk. Sommigen heel serieus: of ik ze wilde nakijken voor ze hem wegstuurden, het opzoeken van postcodes. 'Moet ik de school als afzender

schrijven?

Anderen probeerden nog vluchtweggetjes te bedenken: 'Kan je niet gewoon een cijfer geven en hem dan niet wegsturen?' Onzekerheid, gemakzucht?

Overigens een wonderlijke opmerking, want ik geef nooit ergens een cijfer voor, behalve wanneer het moet voor een rapport, maar dan kondig ik dat altijd ruim van tevoren aan.

Uiteindelijk had iedereen een brief geschreven, een enveloppe geadresseerd (in de kantoorlessen geleerd) en een postzegel erop geplakt. Hun tweede zakelijke schrijfsel, maar nu een echt (zie de voorbeelden).

Na de Paasvakantie had ruim de helft van de klas al antwoord. Soms een stenciltje. 'Wat betekent L.S.?', maar ook een persoonlijke brief. Alles werd voorgelezen.

De Anti-vivisektie-vereniging en de actiegroep 'Lekker dier' stuurden een informatiepakket, vergezeld van een accept-girokaart, de Dierenbescherming wilde meteen jeugdleden werven en de PSGV (Protestantse Stichting voor Verantwoorde Gezinsvorming), die door twee was aangeschreven om informatie over drugs, verwees naar een ander adres, waar een gratis informatiepakket was te krijgen. Nu daar hoefde niet lang over te worden nagedacht: ze vroegen papier (echt, van het schrijfblok) en een nieuwe enveloppe en be-

gonnen meteen weer een brief op te stellen. Ze zouden zelf wel een postzegel plakken, want anders duurde het een dag langer.

Eén van de meisjes had een handgeschreven brief gekregen van 'Blijf-van-m'n-lijf' met het aanbod op school te komen praten. Dat leek haar wel wat en ze ging meteen de andere twee klassen opzoeken om te vragen of die ook mee wilden doen. Ze heeft dus minstens één telefoongesprek te voeren.

De girokaarten die waren bijgesloten, gaan we op het postkantoor betalen!

Nadat ze allemaal het materiaal hebben bestudeerd, vraag ik hen een stukje te schrijven voor de schoolkrant. Die schoolkrant speelt in ons onderwijs ook een rol: het is een platform voor schrijfprodukten van leerlingen. In de toekomst hopen we die schoolkranten dan weer in de klas te gebruiken, maar dat moeten we nog nader bekijken en uitwerken.

Noten

- 1 Zie voor een beschrijving van het project Gericht Schrijven: J. de Zanger *Gericht Schrijven, wat is dat eigenlijk?* (zie literatuurlijst).
- 2 Zie *Moer* 1982/5, p. 24-31.
- 3 Zie *Moer* 1982/5, p. 32-45.